OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lausunto

17.2.2022

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

VIITE COM (2021) 801 final
ASIA Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 18.02.2022

E 8/2022 vp Valtioneuvoston selvitys:
Komission ehdotus suositukseksi "Oikeudenmukainen siirtymä kohti ilmastoneutraliteettia"

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa asiakohdassa mainitusta suosituksesta.

Pyydettynä lausuntonaan opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa seuraavaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö yhtyy valtioneuvoston selvitykseen, että oikeudenmukaisessa siirtymässä kohti ilmastoneutraliteettia koulutus, tutkimus ja osallisuus painottuvat. Muuttuvan työelämän vaatimukset lisäävät oman osaamisen päivittämisen ja jatkuvan oppimisen tarvetta merkittävästi, ja tämä linkittyy vahvasti vihreään siirtymän murrokseen, joka edellyttää uudenlaista ja/tai täydentävää koulutusta sekä osaamisen varmistamista ja tuottamista työmarkkinoille huomioiden myös sosiaalisen ja alueellisen oikeudenmukaisuuden. Oikeudenmukaista siirtymää tukevat politiikkatoimet, joilla tuetaan työntekijöitä ja heikommassa asemassa olevia ryhmiä tukitoimin, sekä heidän aktiivista osallistumistaan, ovat ratkaisevan tärkeitä vihreän siirtymän onnistumisen kannalta.

Valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa annetaan linjaukset koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi niin, että ne palvelevat Suomea, suomalaisia ja kansainvälistä yhteisöä kestävän kehityksen turvaten. Suomessa koulutusjärjestelmää on kehitetty ja kehitetään siten, että tutkintoon johtavaa koulutusta vihreän siirtymän aloille on vahvistettu. Esimerkiksi korkeakoulujen painoaloissa näyttäytyy vastuullisuuden ja vihreän siirtymän tavoitteet entistä enemmän. Jatkuvan oppimisen uudistus avaa uusia mahdollisuuksia päivittää ja uudistaa osaamista pitkin työuraa enemmän, mikä on ensiarvoisen tärkeää työelämän murroksiin vastaamiseksi osana digitaalista ja vihreää siirtymää. Osana uudistusta osaamisen ennakointi kanavoi näkemykset entistä enemmän tulevaisuuden osaamistarpeista aloituspaikoiksi (määrällinen ennakointi) että koulutuksen sisällöllistä kehittämiseksi (laadullinen ennakointi) hyödyntäen monia yhteistyöprosesseja ja foorumeita ml. Osaamisen ennakointifoorumi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomioita suosituksen kanssa samassa linjassa, että tutkimus luo uutta osaamista ja ymmärrystä, joka tutkimukseen perustuvan koulutuksen ansiosta siirtyy yhteiskuntaan ja työelämään koulutettujen osaajien myötä. Kansallisen TKI-tiekartan päivityksen yhteydessä on linjattu, että kehitetään missiopohjaisen TKI-toiminnan toimintamalli Suomeen. Tähän liittyvä TEAS-hanke käynnistyy 2022 työ- ja elinkeinoministeriön johdolla etenkin opetus- ja kulttuuriministeriön sekä ympäristöministeriön toimesta. Käynnistymässä on myös vihreän siirtymän osaamistarpeita selvittävä TEAS-hanke opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla yhdessä ympäristöministeriön kanssa. Hanke varmistaa osaltaan, että ammatillinen- ja korkeakoulutus kykenevät tuottamaan oikea-aikaisesti sellaista koulutusta ja osaamista, jota tarvitaan hiilineutraalin kiertotalouden yhteiskunnan mahdollistamiseksi.

Ministeriö toteaa myös, että Suomen tulee tarttua ilmastonmuutoksen ja muiden globaalien haasteiden mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin ja tarjota ratkaisuja niihin. Uudet ideat, tieto ja teknologiat ovat kasvun ja tuottavuuden tärkeimpiä lähteitä. Osaamispohjaisen kasvun menestystarinat perustuvat pitkäjänteiseen työhön ja osaamisen kehittämiseen. Siksi on tärkeää, että tutkittuun tietoon perustuvaa osaamista rakennetaan laaja-alaisesti, jotta meillä on riittävä osaamispohja vastata myös tulevaisuuden vielä tunnistamattomiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Suomessa on vahvaa tutkimusta useilla ilmastonmuutostutkimuksen aloilla. Meillä on osaamista, mille rakentaa ja mistä ammentaa vihreän siirtymän tukemiseksi.

Suomen Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) rahoittaa yhteiskunnallisesti merkittävää ja vaikuttavaa korkeatasoista tiedettä. Strategisen tutkimuksen avulla etsitään konkreettisia ratkaisuja suuriin ja monitieteistä otetta vaativiin haasteisiin. Monet strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamat ohjelmat tuottavat uutta tietoa oikeudenmukaisen siirtymän tueksi. Käynnissä olevista ohjelmista mm. Ilmasto ja ihminen ja Kestävän kasvun avaimet ovat esimerkkejä tällaisista. https://www.aka.fi/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/ohjelmat-ja-hankkeet/

Osana Suomen kestävän kasvun ohjelmaa ja EU:n elpymis- ja palautumistukivälinettä (RRF) opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota, että Suomen Akatemian toteuttamat TKI-investoinnit kansallisessa elpymissuunnitelmassamme (RRP) tukevat vihreän siirtymän avainalojen osaamisen vahvistamista. Tutkimusinfrastruktuuripanostuksissa painotetaan digitaalisen ja vihreän siirtymän tavoitteita sekä jatkuvan oppimisen uudistuksen osana rahoitettavista koulutuksista osa kohdentuu vihreään siirtymään. Panostukset yhdessä koheesiopolitiikan rahastojen vihreään siirtymään ja digitalisaatioon kohdistuviin toimiin nämä toimet muodostavat synergisen kokonaisuuden edistäen oikeudenmukaista siirtymää kohti ilmastoneutraliteettia.

Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen

Neuvotteleva virkamies Merja Niemi